

M C M X X I I

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS

PROFESINĖS LAIMĖS SUVOKIMAS MOKYTOJŲ BENDRUOMENĖJE: lyginimas lyties aspektu

Mokslinė vadovė prof. dr. Genutė Gedvilienė
dr. Rasa Didžiulienė

Išsilavinimas 36o

Moksliniai tyrimai apie profesinę laimę, jos priežastis ir pasekmes pripažinti tik prieš keletą dešimtmečių (Veenhoven, 1984; Diener, 1984; Emmons, 1986; Argyle, 1987; Csikszentmihalyi, 1990).

Postmodernioje visuomenėje laimė nebėra tik žmogaus individualus siekis, pamažu laimė tampa esminiu tvaraus valdymo tikslu, darbuotojų motyvavimo priemone ir organizacijų veiksmingumo sąlyga.

Juo stipriau darbo sąlygos skatina pozityvias mokytojo vertybines nuostatas, profesinį optimizmą, norą tobulėti darbe, atskleisti asmeninį potencialą ir jį panaudoti organizacijos labui, juo labiau žmogus klesti kaip asmenybė ir jaučiasi laimingas.

KONCEPTUALIOJI TYRIMO PRIEIGA GRINDŽIAMA

- humanistinės psichologijos paradigmoje išryškėjusia **holistine pasaulėžiūra** - mokslo, meno ir filosofijos sinteze, kai pasitikėdamas savo gebėjimais, atviras patirčiai mokytojas gali harmoningai gyventi, laisvai reikšti savo mintis ir gebėti realizuoti savo tikslus;
- **feminizmo: lyčių studijų teorijomis**, kurios iškėlė lytį kaip socialinį konstruktą ir nors švietimo sektoriuje lyčių asimetrija akivaizdi, tačiau mokytojas atlieka svarbų socializuojantį vaidmenį mokykloje, todėl mokytojo darbe yra svarbūs profesinės laimės indekso didinimas bei lyčių asimetrijos mažinimas;
- **autentiškos laimės teorija**, apjungianti tradicines laimės teorijas (hedonizmo, norų ir tikslų sąrašo), kurių pagrindas yra geras, malonus ir prasmingas gyvenimas, kas leidžia mokytojui ne tik turėti aiškius tikslus ateityje, tačiau ir mėgautis kiekviena diena, skleisti giedrą nuotaiką mokiniams, jų tėvams ir savo kolegoms.

Teorinė dalis: SUBJEKTYVUS LAIMĖS POJŪTIS IR MOKYTOJO PROFESIJA

1. Apibendrinta laimės sąvokos raida, diapazonas ir kompleksiskumas bei empirinių tyrimų analizė;
2. Pristatomos subjektyvaus profesinės laimės pojūčio ir darbo aplinkos sąsajos;
3. Remiantis moksliniais tyrimais, išplėtotą profesinės laimės sąvoka, identifikuoti lyties efektai mokytojo profesinėje veikloje;
4. Pristatomi mokytojų subjektyvaus laimės pojūčio diagnostiniai konstruktai;
5. Pristatomas Lietuvos mokytojo psychosocialinis portretas, jo reprezentacija moksliniuose tyrimuose profesinės laimės kontekste.

PROFESINĖ LAIMĖ

yra sąlyginai stabili dvasinė asmenybės būseną ir savybė, kuri sietina su asmens / mokytojo bendru pasitenkinimu gyvenimu apskritai ir darbine veikla, gyvenimo ir veiklos prasmės pojūčiu, saviraiška, gebėjimu suvokti aplinką ir joje veikti pagal pozityviosios psichologijos dėsnius (Didžiulienė, 2023).

PROFESINĖ LAIMĖ

INDIVIDUALŪS VEIKSNIAI

Užimtumas
Darbo prasmingumas
Sauga darbe
Santykiai su kolegomis
Pripažinimas
Savarankiškumas

Pasitenkinimas darbu

Įsitraukimas

Lojalumas organizacijai

Darbo valandos
Darbo lankstumas
Darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra
Darbo aplinka
Organizacinė kultūra

ORGANIZACINIAI VEIKSNIAI

Mokymasis ir tobulėjimas
Valdymas ir lyderystė
Atlyginimas
Kompetencija
Santykiai su vadovu
Karjeros galimybės

Personalo stabilumas organizacijoje

Darbuotojo įsipareigojimai

Sudaryta autorės pagal Roy, R., ir Konwar, J. (2020).

TYRIMO ORGANIZAVIMAS IR IMTIS

Apklauso laikas: 2020 m. lapkričio – 2021 m. kovo mėn.

Dalyviai: Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos mokytojai.

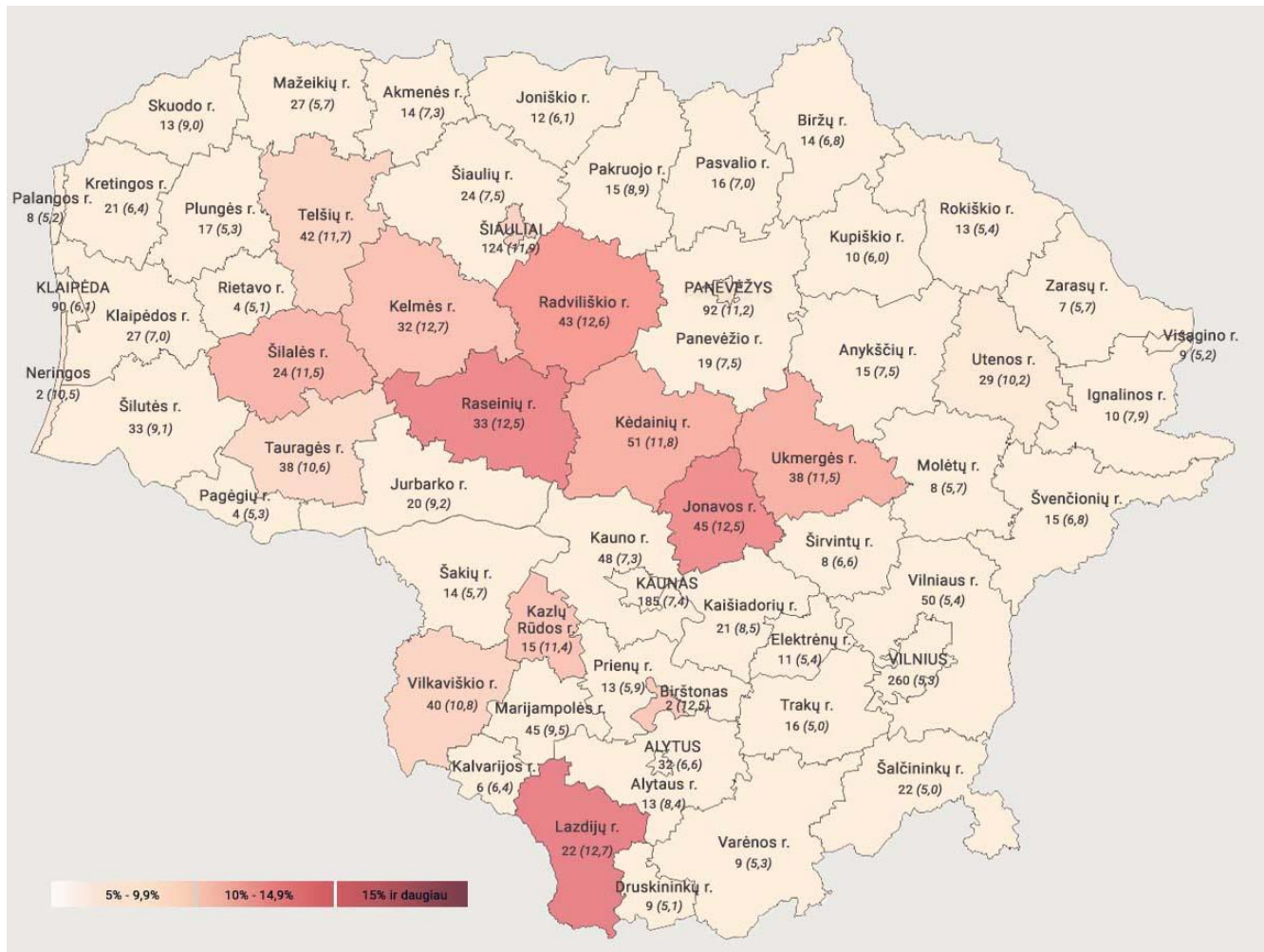
Vidutinė klausimyno pildymo trukmė: 20 – 25 min.

Imtis:

- Lietuvoje yra 25593 mokytojai, iš kurių 88 proc. moterų ir 12 proc. vyrų (2020-2021 m. m., ŠVIS);
- Reprezentatyvi tyrimo imtis (pasirinkus 3 proc. paklaidą ir 99 proc. patikimumo lygį) buvo **1724** mokytojai;
- Apklausoje dalyvavo **1902** mokytojai: 84 proc. moterų ir 16 proc. vyrų.
- Tyrimo imtis atspindi tikslinės grupės (mokytojų) atstovus, dirbančius didmiesčių, miestų, miestelių ir kaimiško tipo vietovių bendrojo ugdymo mokyklose.

Geografinė
tyrimo aprėptis ir
imties tūris
patvirtina šio
tyrimo
reprezentatyvumą

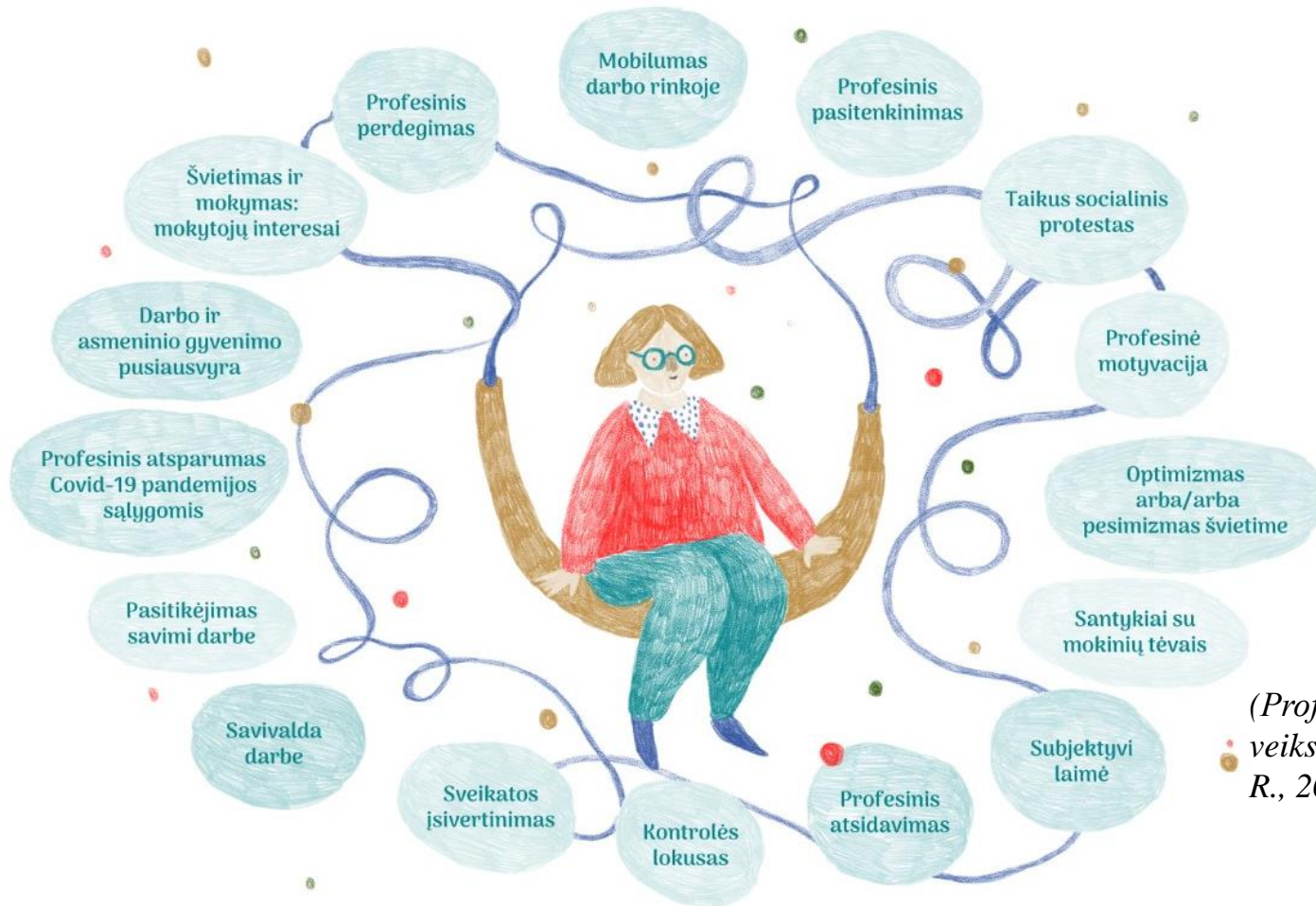

TYRIMO INSTRUMENTAS – KLAUSIMYNAS

- Klausimyną sudarė 31 klausimas ir 160 pirminių diagnostinių teiginių bei 16 sociodemografinių charakteristikų klausimų;
- Derinant faktorinę ir loginę validaciją, 160 pirminių rodiklių buvo sugrupuoti į 40 skalių, kurios sudarė 16 diagnostinių konstrukty.

TYRIMO TEORINIS-HIPOTETINIS MODELIS

(Profesinės laimės veiksniai (Didžiulienė, R., 2023, 107 p.).

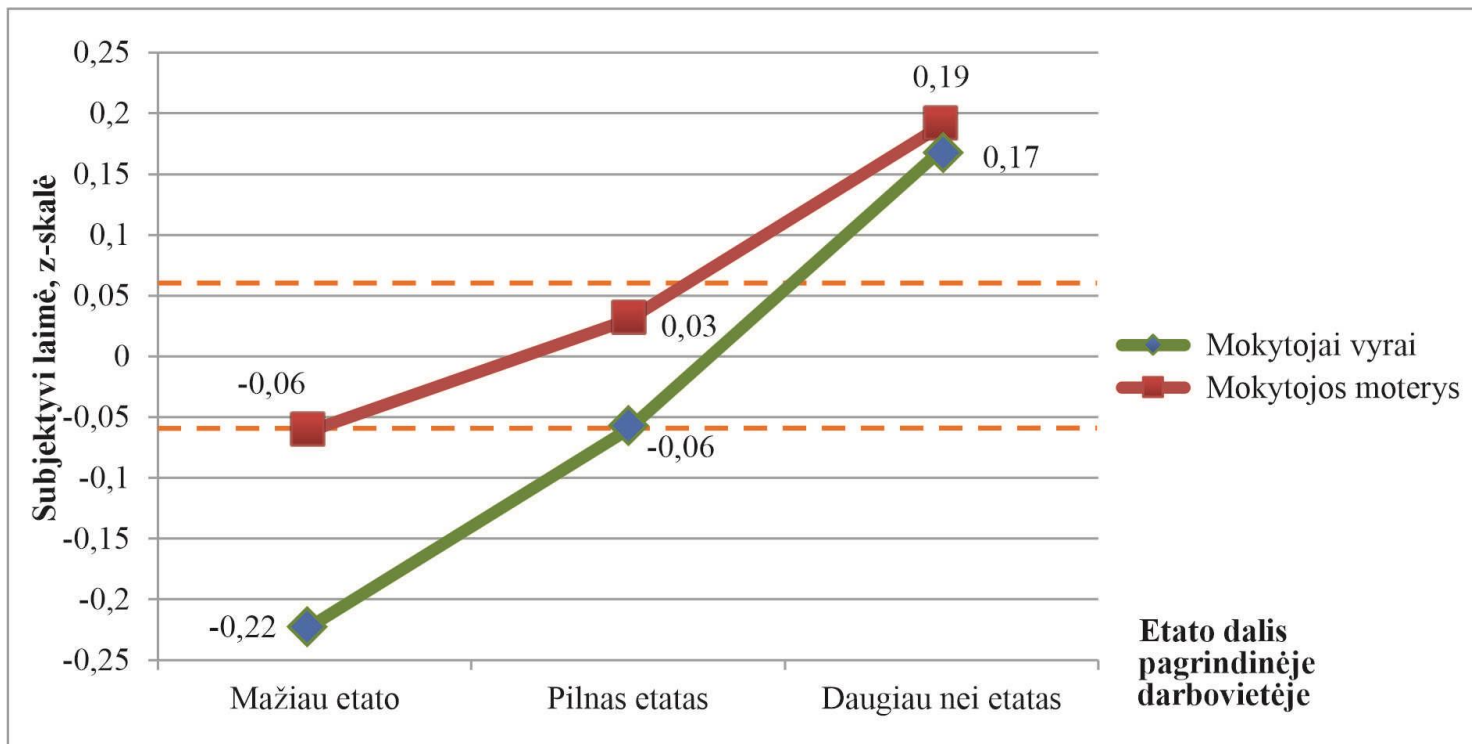

Mokytojų vyrų ir mokytojų moterų įverčių grupinių skirtumų patikra, palyginimas pagal įvairias apklausos tyrimo skales, $N=1902$, $p \leq 0,05$, z-skalė

Kintamieji (skalės)	Lyginamų grupių vidurkiai; z skalė		Vidurkių skirtumas grupėse; z skalė	p reikšmė
	Vyrai	Moterys	Lyties efektai*	
F22 Darbas - trukdis asmeniniam gyvenimui	-0,36	0,07	0,43	0,000
F24 Fizinė ir psichikos sveikata	0,29	-0,06	0,35	0,000
F5 Pasitenkinimas socialiniu klimatu mokykloje	-0,26	0,05	0,31	0,000
F6 Pasitenkinimas mokinių elgesiu	-0,20	0,04	0,24	0,000
F7 Įtampa dėl darbo apimtys ir perdėtos kontrolės	-0,20	0,04	0,24	0,000
F21 Požiūris į socialinį protestą, nusiteikimas dalyvauti	0,20	-0,04	0,24	0,000
F35 Pasirengimas dirbti pagal nuotolinio mokymo modelį	-0,20	0,04	0,24	0,000
F11 Darbo vietos užtikrinimas dėl švietimo sektoriaus pokyčių	-0,18	0,04	0,22	0,002
F19 Sklandūs santykiai su tėvais	-0,18	0,04	0,22	0,001
F30 Profesinio perdegimo rizika	-0,18	0,04	0,22	0,000
F14 Išorine motyvacija grįstas pasitenkinimas profesija ir darbu	0,17	-0,03	0,2	0,003
F29 Kontrolės lokuso stoka	0,17	-0,03	0,2	0,001

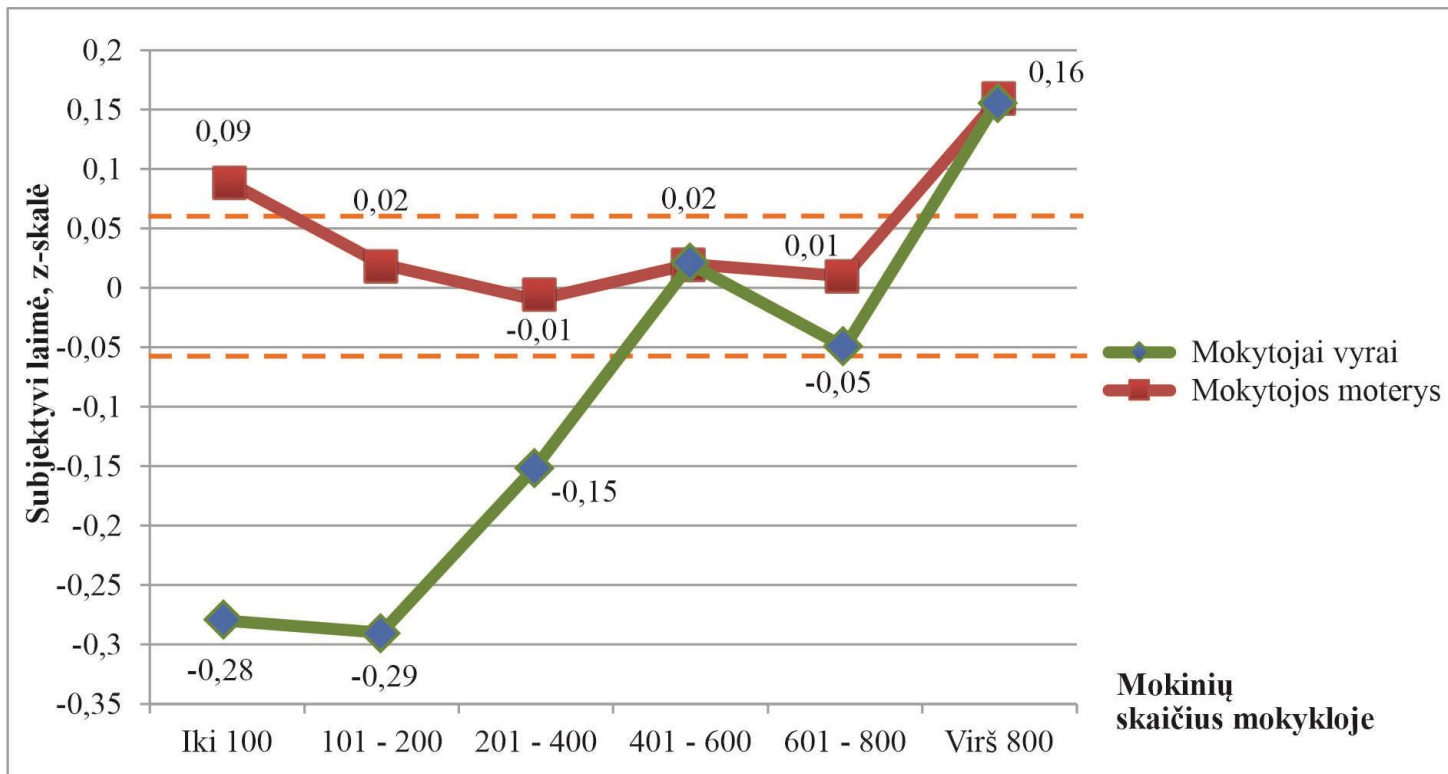

Įvairių kriterijų įtaka mokytojų subjektyvios laimės pojūčiui: kaip turima etato dalis pagrindinėje darbovietėje veikia mokytojų subjektyvų laimės pojūtį

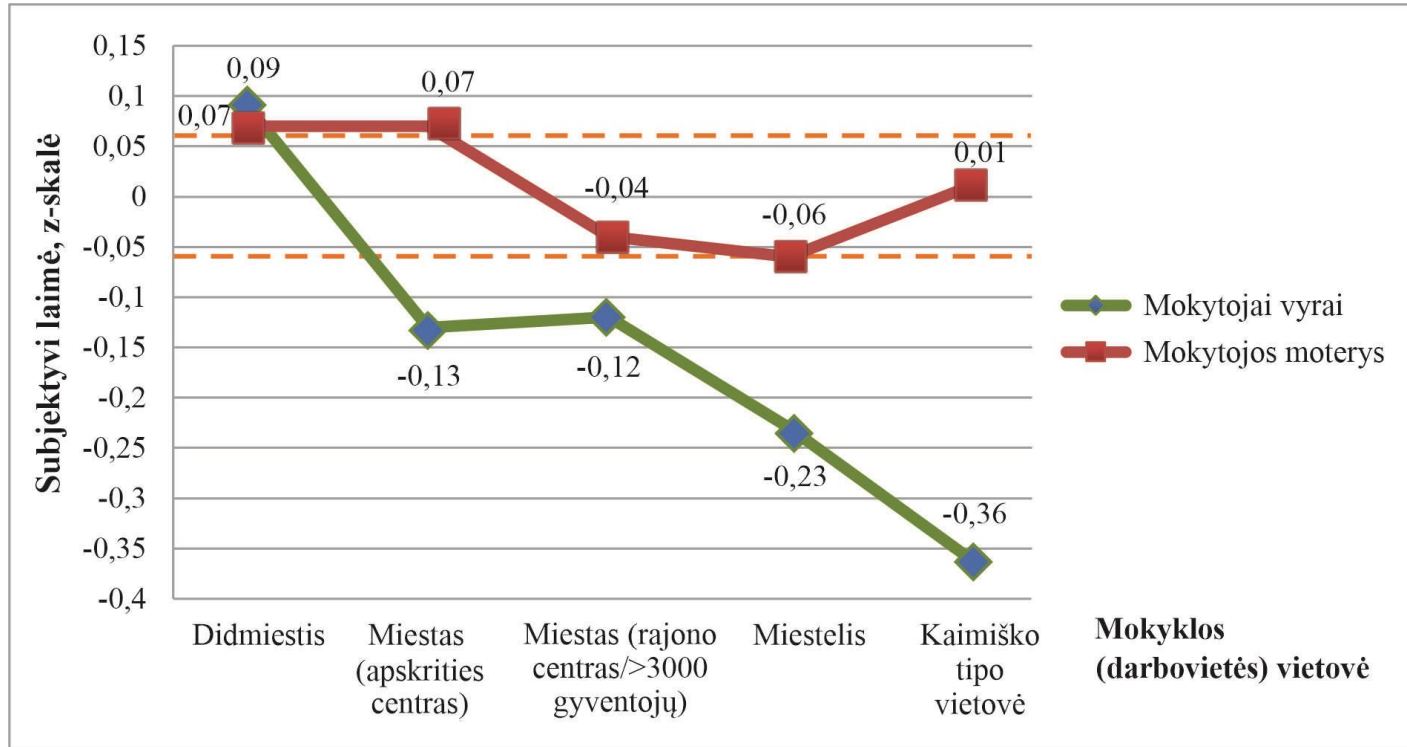

Įvairių kriterijų įtaka mokytojų subjektyvios laimės pojūčiui: kaip mokinių skaičius mokykloje veikia mokytojų subjektyvų laimės pojūtį

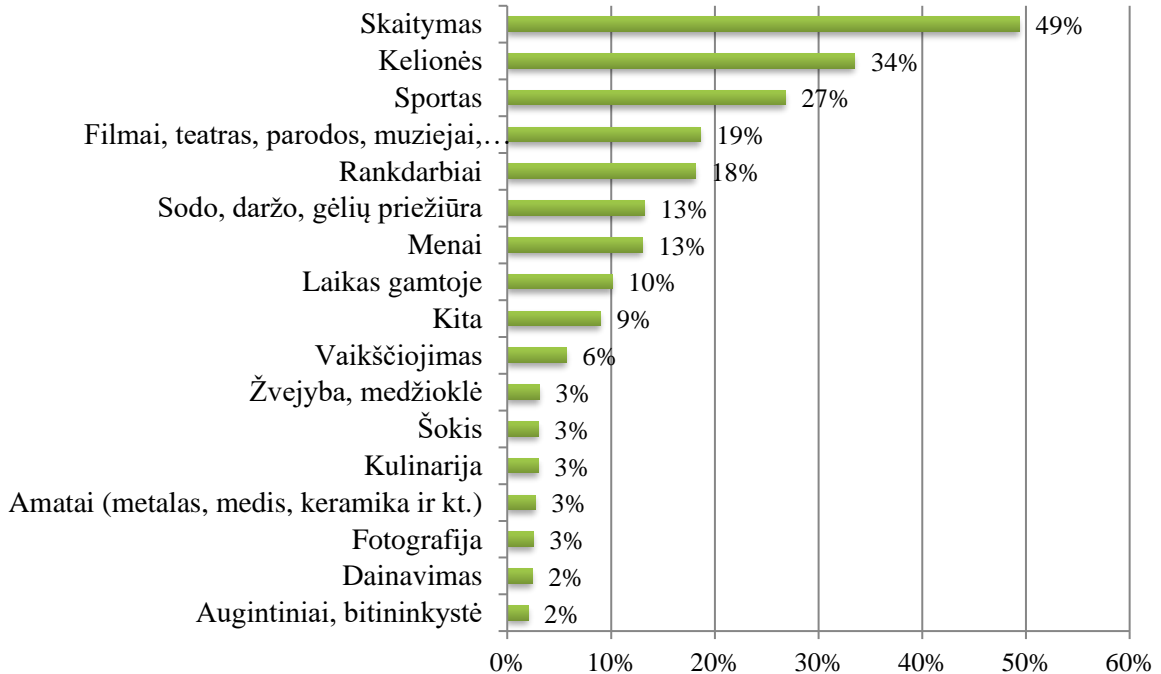
Įvairių kriterijų įtaka mokytojų subjektyvios laimės pojūčiui: mokyklos vietovė veikia mokytojų subjektyvų laimės pojūtį

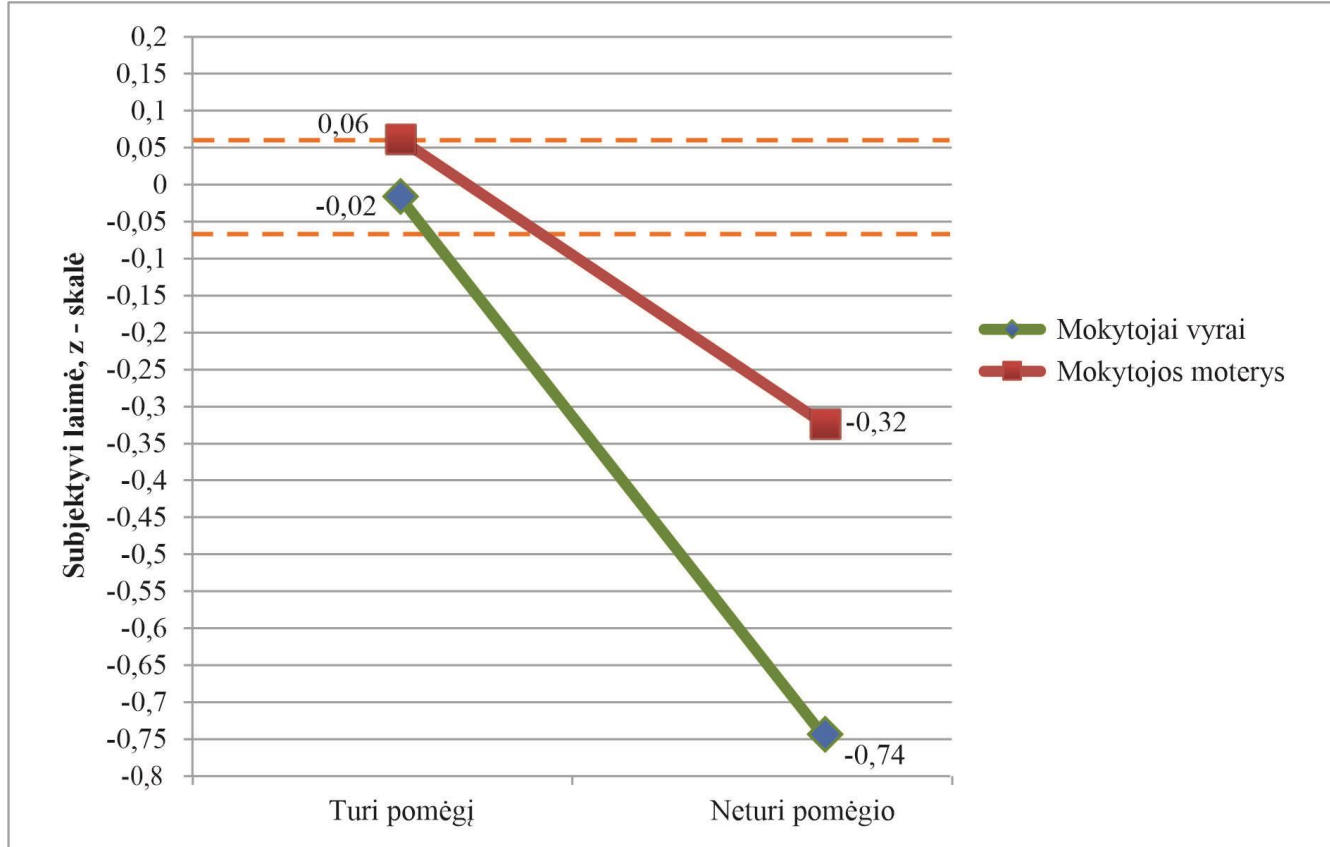
Aktyvaus/pasyvaus pomėgio ir pomėgio turėjimo/neturėjimo pasiskirstymas mokytojų bendruomenėje

Pomėgio rūšis	Tyrimo dalyvių skaičius	
	N	proc.
Viso turi pomėgį	1692	89
Pasyvus pomėgis	1051	55
Aktyvus pomėgis	641	34
Neturi pomėgio	210	11
Viso	1902	100

Laisvalaikio pomėgių įtaka subjektyviai laimei lyčių aspektu

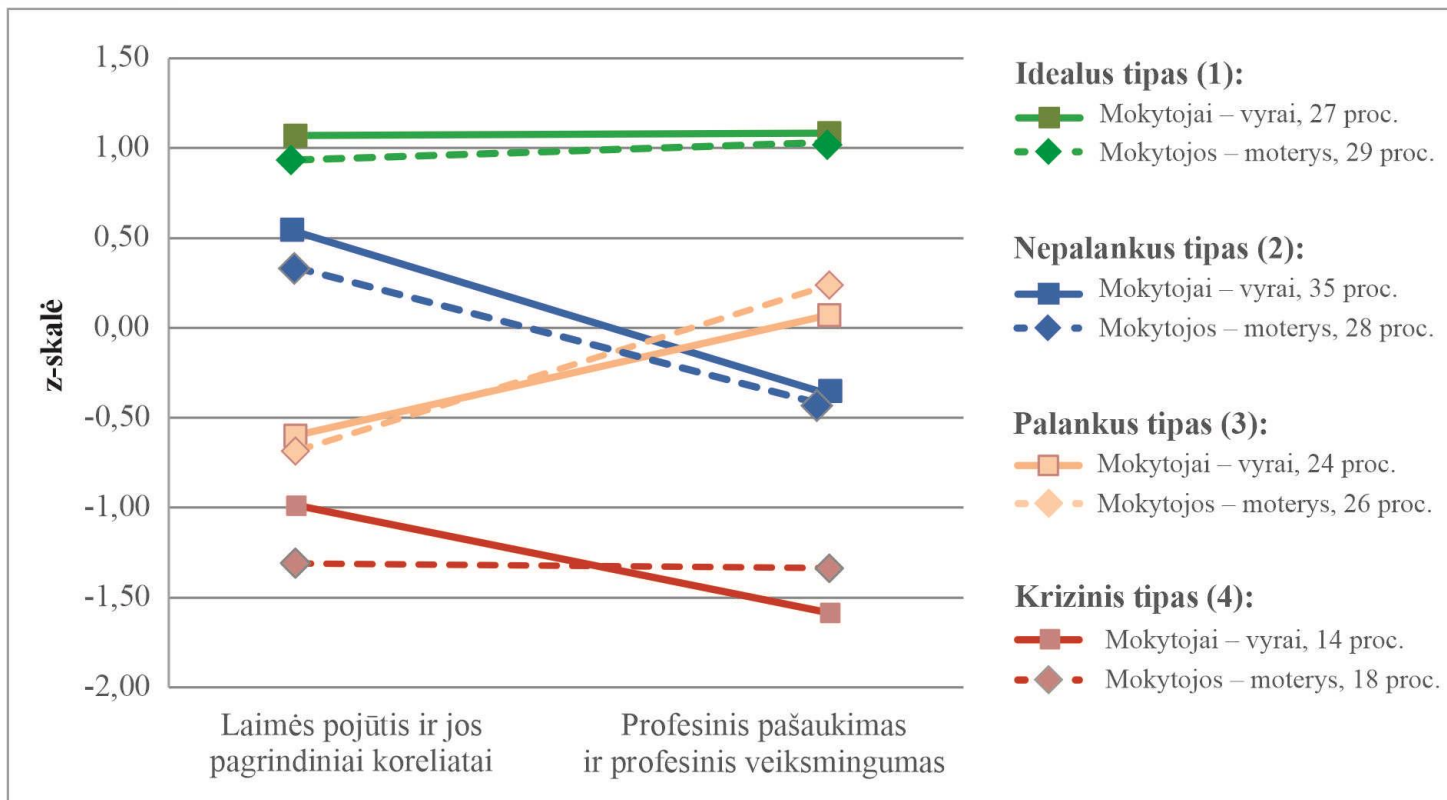

Apibendrintų kintamųjų (indeksų) sudarymo logika

Apibendrinti kintamieji (indeksai) klasterinei analizei	Faktorinis svoris, L	Diagnostiniai konstruktai	Skalės	N _{item}
Laimės pojūtis ir jos pagrindiniai konstruktai	0,771	Subjektyvi laimė	Subjektyvios laimės pojūčio įsivertinimas	6
	0,672	Darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra	Darbas - trukdis asmeniniam gyvenimui	5
	0,779	Sveikatos įsivertinimas	Fizinė ir psichinė sveikata	2
	0,851	Profesinis perdegimas	Profesinio perdegimo rizika	10
Profesinis pašaukimas ir profesinis veiksmingumas	0,791	Optimizmas arba/arba pesimizmas švietime	Pedagoginis optimizmas ir santykis su mokiniais	4
			Pedagoginis įgalinimas	3
			Pedagoginis pesimizmas ir santykis su mokiniais	4
	0,716	Profesinis išitraukimas	Emocinis atsidavimas mokyklos reikalams	3
			Aktyvumas mokyklos reikalų diskurse	4
			(+) Išitraukimo vengimas, atsiribojimas nuo mokyklos reikalų	3
	0,788	Profesinė motyvacija	Vidinė motyvacija	6
			(+) Demotyvacija	4
			Išorinė motyvacija	3
viso				57

Mokytojų vyrų ir mokytojų moterų 4 tipai ir jų santykinis paplitimas (proc.).

IŠVADA

Mokytojo bendra emocinė būseną, atitinkamas palankių profesinių nuostatų profilis yra labai reikšmingi parametrai. Idealiu atveju, atsižvelgiant į visuomenės lūkesčius, mokytojas turėtų būti sąlyginai laimingas, sveikas, gebėti balansuoti tarp darbo ir asmeninio gyvenimo, gyventi ir veikti pagal pozityviosios psichologijos dėsnius. Jei mokytojas tolsta nuo visuomenei patrauklaus idealaus tipo, tai, galima daryti prielaidą, jog jis ima prarasti savo profesinio tinkamumo savybes.

REKOMENDACIJOS (1)

Bendrojo ugdymo mokyklų politiką formuojančioms institucijoms ir bendrojo ugdymo mokyklų vadovams

- pirmaisiais darbo metais mokytojui skirti mentorių, kuris padėtų įvertinti ir struktūruoti profesinius tikslus bei paspartintų adaptaciją naujoje darbo vietoje;
- skatinti akademinį dialogą ir diskusiją su švietimo politikais apie: a) profesijoje jau esančių mokytojų tęstinį profesinį tobulinimą; b) mokytojų darbo krūvio pagrįstą normavimą; c) mokytojų profesinio perdegimo prevenciją ir rehabilitaciją; d) mokytojų rengimo programos turinio tobulinimą, orientuotą į streso ir profesinio perdegimo įveikimą, aktyvų laisvalaikį ir pan.

REKOMENDACIJOS (2)

Bendrojo ugdymo mokyklų administracijai

- vykdamt mokytojų atranką ir atestaciją, be profesinių dalykų, atsižvelgti ir į jų pomėgius, kurie tikėtina įgalins ateityje įgyti atsparumą stresui ir profesiniam perdegimui, rasti harmoniją tarp darbo ir asmeninio gyvenimo;
- nuolat tirti profesinės laimės lygį: rengti apklausas, diskusijas, aptariant ir stiprinant profesinę laimę veikiančius faktorius konkrečioje bendruomenėje.

Bendrojo ugdymo mokyklų mokytojams

Atrasti pomėgį, kuris būtų susijęs su didesniu fiziniu aktyvumu ir galėtų tapti puikia profesinio perdegimo, demotyvacijos ir streso mažinimo prevencijos bei profesinės laimės stiprinimo priemone.

Šiuolaikinis mokytojas, jei jis yra laimingas, – tai netelpa į rėmus, jis juos peržengia, nes jo šiuolaikiškumo ir profesionalumo ženklas yra unikalumas
(Duoblienė L., 2017)

- Atviras naujovėms _____
- Suprantamai pateikia informaciją _____
- Naudoja skaitmeninių technologijų galimybes _____
- Naudoja įvairias mokymo strategijas _____
- Kuria aplinką klasėje _____
- Geba sudominti, įkvėpti, motyvuoti _____
- Užtikrina nuolatinį grįžtamąjį ryšį _____
- Išmano vaikų ir paauglių psichologiją _____
- Geba užtikrinti bendradarbiavimą su mokiniais/jų tėvais/kolegomis _____
- Prisitaiko prie skirtingų mokinių poreikių _____
- Stebi ir vertina mokinio ugdymą/si _____

- _____ Patarėjas
- _____ Režisierius
- _____ Vertintojas
- _____ Stebėtojas
- _____ Tyrėjas
- Nuolat besimokanti asmenybė
- Kūrybingas organizatorius
- Autoritetas, nebijantis pokyčių
- Savo srities profesionalas
- Konsultantas, ieškantis naujovių
- Pozityvios energijos generatorius

„Idealaus“ mokytojo portretas (Didžiulienė, R., 2023, 96 p.).